

Sociologický výzkum II.

16.04.2014

- Základní pojmy výběrových šetření
- Způsoby výběru vzorku

Znak – proměnná

- Kvantitativní (sociální) výzkum se zaměřuje na studium znaků neboli proměnných (variables) + na jejich vlastnosti neboli hodnoty

- měřitelný pojem se dvěma nebo více hodnotami
- symbolické vyjádření vlastností

PROMĚNNÉ A JEJICH DĚLENÍ

- Podle vyjádření hodnot proměnných:
 - **kvantitativní proměnné** (diskrétní & spojité)
 - **kvalitativní proměnné** (ano-ne)
- Podle vztahů mezi hodnotami jednotlivých proměnných:
 - **nominální** (název variant)
 - **ordinální** (název variant & uspořádání vertikální nebo horizontální)
 - **kardinální** (název variant & uspořádání & vzdálenost)
 - intervalové** (např. teplota)
 - poměrové** (např. příjem, věk, počet dětí, váha, životnost výrobku atd.)
- Hranice mezi jednotlivými proměnnými nejsou neprůchodné, záleží na úhlu pohledu, např. volba politické strany (nominální, ordinální) nebo vzdělání (nominální, ordinální, kardinální).
- Proměnné vyššího řádu měření lze převést do nižšího řádu měření (tzv. ordinalizace nebo nominalizace proměnných)

ZÁKLADNÍ POJMY VÝBĚROVÉHO ŠETŘENÍ

- **Cílová populace** je soubor jednotek, o kterém předpokládáme, že jsou pro něj závěry platné
- **Základní soubor** je soubor jedinců/jednotek, které v dané situaci zastupují cílovou populaci
- **Vzorek** = skupina jedinců/jednotek, které skutečně pozorujeme.
- **Reprezentativita** = vlastnost vzorku imitovat strukturu populace.

Příklad

Cílová populace: obyvatelé ČR

Základní populace: obyvatelé ČR k datu
mimo dlouhodobě žijících v cizině
(volební seznam)

Výběrový soubor: občané ČR, které
skutečně zkoumáme

Kritéria reprezentativnosti

1. Musí existovat tzv. **opora výběru**
2. Adekvátní výběr vzorku
3. Velikost vzorku
4. návratnost

1. Opora výběru

- Seznam (volební seznam, seznam studentů, čtenářů knihovny,)
- Ze zvoleného seznamu můžeme náhodně vylosovat x jednotek... Či rozlišit např. podle věku, ročníku, apod. a z každé této skupiny vylosovat náhodně X čtenářů... apod.

3. Velikost

- S rostoucí velikostí vzorku se rozdíl mezi strukturou populace a vzorku zmenšuje.

ALE!

- Menší reprezentativní je „lepší“ než velký nerepresentativní vzorek.

4. návratnost a reprezentativita

- V případě výběrového šetření = kolik z rozdaných dotazníků se nám vrátilo.
- V případě ankety = jaké procento nám vyplnilo dotazníky (ovšem nevíme % z čeho?).

Způsoby výběru vzorku:

(1) Výběr založený na pravděpodobnosti

(2) Záměrný výběr

(3) Výběry nezaložené na pravděpodobnosti

Výběr založený na pravděpodobnosti - typy:

- prostý náhodný výběr
- systematický výběr
- vícestupňový výběr.....→ skupinkový výběr
- stratifikovaný výběr → proporční
→ disproporční
- panel

Záměrný výběr:

- kvótní výběr neboli též quasi-reprezentativní výběr

Výběry nezaložené na pravděpodobnosti:

- nahodilý výběr
- výběr soudců (expertů)
- řetězový výběr (tzv. sněhová koule)
- samovýběr (anketa)

Při hodnocení kvality se ptáme

- *Kdo prováděl šetření?*
- *Jaká byla populace?*
- *Jaká byla opora výběru?*
- *Jak byl vzorek vybrán?*
- *Jak byl vzorek veliký?*
- *Jaká byla návratnost?*
- *Jak byli jedinci kontaktováni?*
- *Bylo šetření ovlivněno něčím, co mohlo ovlivnit odpovědi?*

Literatura

- Disman, M.: ***Jak se vyrábí sociologická znalost.*** Praha: Karolinum, 1993.
- Hendl, J.: ***Přehled statistických metod zpracování dat.*** Praha: Portál, 2004.

Pro příp. vážnější zájem o oblast empirických výzkumů:

- Krejčí, J.: ***Kvalita sociálněvědních výběrových šetření.*** Praha 2008.